

OBRANA — dočasný a vynucený druh boje

Beseda redakce

V posledních letech se řešení, rozpracování a procvičování obrany věnovala malá pozornost. Veškeré úsilí směřovalo k zvládnutí útočných operací. Není to nic nepřírodního, ale zcela logický důsledek převratných změn ve vojenství po zavedení raketových a jaderných zbraní do výzbroje armád.

V současné době se zvyšuje zájem o teoretické rozpracování i obrany jako nezbytné součásti vševojskového boje. Tento zájem je oprávněný. Studovat a učit se dovedně a cílevědomě připravovat, organizovat a vést obranu není v rozporu se smyslem socialistické vojenské doktríny. Je jenom žádoucí dávat obraně takový význam, místo a úlohu v soudobém boji, které jí nezbytně náleží.

K ujasnění některých problémů připravila redakce VOJENSKÉ MYSLI tuto besedu.

Besedují: generálmajor Jan VOŠTERA,
plukovník Josef PRŮŠA, CSc.,
plukovník Alois CVRK,
podplukovník František GREINER.

1. Ve vojenských kolektivech štábů a škol i na stránkách vojenských odborných časopisů se velmi často diskutuje o úloze a místě obrany ve vojenském umění. Jak správně chápat tyto základní otázky?

S. Průša: Při posuzování úlohy a místa obrany je nezbytné rozlišovat, zda hovoříme o vojenském umění jako o oblasti teoretického rozpracování principů a vedení ozbrojeného boje nebo o vojenské doktríně některého státu či bloku. Vojenská doktrína Sovětského svazu, jako státem oficiálně přijatý názor na přípravu a vedení příští možné války, zcela jednoznačně například zamítá jakoukoli myšlenku vedení strategické obrany. V současné sovětské vojenské doktríně není místa pro strategickou obranu. Sovětské ozbrojené síly nepovedou v příští válce strategickou obranu, a proto se k jejímu vedení v žádném směru nepřipravují. Tento závěr sovětské doktríny o úloze a místě strategické obrany v příští válce nesmí být však mechanicky převáděn do vojenského umění, ani do jeho součástí. Ve vojenském umění strategická obrana existuje bez ohledu na to, zda o jejím vedení ve své doktríně oficiální místa So-

větského svazu a USA nebo jiného státu či bloku uvažují nebo neuvažují. Strategickou obranu musíme tedy studovat, třeba jen z toho důvodu, abychom na ni dokázali správně a účinně reagovat v případě, že ji použije protivník. Tím spíše musíme studovat, rozvíjet a cvičit obranu na stupni operačním a taktickým.

S. Voštera: Vítězství v ozbrojeném zápasu může být dosaženo jediné útokem. Proto základním druhem operací je útočná operace, jako rozhodující druh operací frontu a armády. Boj je však dvoustranný proces, v němž obě strany budou řešit svoje cíle jadernými údery a rychlými útočnými operacemi. Nebude však vždy a za všech podmínek možné neustále útočit. Náhle změny v poměru sil, nenadálá a aktivní činnost nepřítele, vliv vlastností terénu, podmínky materiálního a technického zabezpečení mohou vyvolat nutnost přechodu k jiným formám boje.

Útočná operace frontu nebo armády nebude tedy vždy neustálým útokem všech prvků její operační sestavy, ale naopak souhrnem útočných a obranných bojů, pronásledování, přeskupování vojsk a v nezbytných případech i cílevědomého odchodu vojsk. Pestrost různých forem boje a rychlý přechod od jednoho druhu bojové činnosti k druhému podle toho, který bude v dané situaci a podmínkách k dosažení stanovených cílů nejvýhodnější, patří mezi hlavní rysy vševojskového boje.

Naše řády označují obranu jako **vynucený a dočasný druh bojové činnosti**, který vyplývá z dočasné převahy nepřítele na určitém směru, z vlastních nedostatků v materiálně technickém zabezpečení, ztráty bojeschopnosti i nevýhod terénu. Toto zásadní pojetí obrany musíme správně promítnout do konkrétních cílů a zásad přípravy a vedení obrany na různých stupních.

Vedení obrany ve **strategickém rozsahu** socialistická vojenská doktrína nepřipouští, protože obrana v tomto rozsahu nemůže dosáhnout zásadního výsledku ve válce, neřeší rozhodné cíle války, ani její části. Strategického výsledku ve válce dosahují údery strategických jaderných zbraní na nejdůležitější cíle a objekty na válčistích a rozhodná a rychlá útočná činnost všech druhů vojsk, směřující k efektivnímu využití jaderných úderů a splnění stanovených cílů.

Na **operačním stupni** bude mít obrana pro síly armády, které se budou bránit, charakter dočasné a přechodné bojové činnosti, jejíž rozsah a délka budou závislé na možnostech vytvořit vhodné podmínky pro přechod k útoku a na situaci, která se vyvinula na ostatních směrech frontu. Přechod větší či menší části operační sestavy armády do obrany bude probíhat postupně podle situace. Vznik obrany a její charakter nebude tedy příznačný pro vševojskovou armádu jako celek, i když ani to nevylučujeme. Většinou však

půjde o obranu v různém rozsahu pro části její operační sestavy.

Naopak na **taktickém stupni** bude příznačný vznik, přechod a vedení obrany pro celé bojové sestavy jednotek, útvarů a svazků.

Dočasnost obrany, omezený rozsah a vynucený ráz boje odráží se ve stanovení konkrétních cílů obrany, které musí respektovat objektivně vzniklou situaci v celé její složitosti a realitě. Cíle obranné operace mohou být různé v závislosti na podmínkách a reálných možnostech obou stran.

V případě, že obránce bude mít nedostatek jaderných prostředků a jaderných náplní, budou cíle obrany omezené — opotřebovat, vyčerpat útočníka a získat čas nutný k organizaci opatření nadřazeným. Převaha v jaderných prostředcích u nepřítele patří mezi hlavní podněty nuceného přechodu do obrany. Na zvrácení nepříznivého stavu a vyrovnání dočasných výhod útočícího nepřítele musí mít v těchto případech hlavní vliv síly a prostředky nadřazeného, použité v souladu s celkovým zámyslem operace.

Při poměrném dostatku jaderných prostředků, kdy přechod do obrany byl vynucen nepříznivými podmínkami (nedostatek pozemních sil, narušená bojeschopnost, nedostatečné MTZ nebo nevýhodný terén) můžeme stanovit daleko náročnější a rozhodnější cíle obrany — zmařit útok nepřítele, způsobit mu značné ztráty, rozbít úderné uskupení nepřítele a přejít do rozhodného útoku.

Ve všech případech je však nezbytné dodržovat zásadu, že **cíl obranné operace musí být splněn v nejkratší době**. Zdlouhavé vedení obranné operace povede ke vzniku značné mezery mezi bránícími se a útočícími vojsky. To má za následek potřebu zasazení dalších záloh a nezbytné krytí vysunutého útočného uskupení, zpomalení tempa útoku na rozhodujícím směru a ohrožení plnění úkolu hlavními silami frontu nebo armády.

2. Raketové jaderné prostředky plní hlavní operační úkoly. Jakým způsobem lze účelně využívat jejich ničivé síly v obraně?

S. Průša: Jestliže s obranným bojem divize nebo obrannou operací vševojskové armády počítáme jako s dočasnou, nepřítelem vynucenou činností části útočících hlavních sil, pak **jadernou podporu**

bránících se vojsk řeší nadřazený velitel v rámci plnění hlavních operačních úkolů. Velitel vševojskové armády v armádní útočné operaci vyčleňuje určitý počet svých jaderných úderů na boj s nepřá-

telskými zálohami, na odražení nepřátelské protizteče či nepřátelského protiúderu, na boj s nově zjištěnými prostředky hromadného ničení, apod. Část jaderných prostředků velitel armády zcela určitě použije i ve prospěch té divize, která dočasně přechází do obrany, např. ochraňuje boku útočících hlavních sil armády, ohrožených nepřátelským protiúderem.

I v obraně budou jaderné zbraně rozhodovat o úspěchu. Jeden ze základních úkolů obrany — způsobit nepříteli co největší ztráty a přejít do rozhodného útoku — může divize splnit jen s rozhodnou podporou jadernými zbraněmi velitele armády a frontu.

S. Cvrk: Divize a armáda v obraně mají vlastní jaderné prostředky, třeba i v omezené míře. Kromě toho, jak správně podtrhl plukovník Průša, ovlivňuje vedení obrany svými prostředky nadřízený velitel buď přímo nebo nepřímě. Např. v souladu s plněním operačních úkolů frontové operace raketové zbraně ničí prostředky jaderného napadení nepřítel, tanková uskupení, místa velení a důležité týlové objekty.

Ve prospěch obrany budeme používat výhodně pozemní jaderné úder. Za dobrých meteorologických podmínek budou velmi účinným prostředkem k zabránění bezprostředního útoku nepřítel a k vytvoření širokých pásem zamoření.

Význam raketových zbraní však není možno absolutizovat. **Rozhodnutí k přechodu do obrany nebude vždy záviset jen na množství zbraní hromadného ničení.** Bude vynuceno např. neúspěšným střetným sražením, nutností odrazit silný protiúder, podstatným snížením bojové schopnosti vlastní armády apod. Může vyplývat i ze zámyslu nadřízeného velitele, např. přenesení úderu ve frontu na jiný směr, kdy k ochraně boku může přejít jedna armáda do obrany.

Pokud se týče formulace ničit nepřítel a přejít k útočné činnosti, jde o bezprostřední cíle operace. Máme-li nedostatek jaderných zbraní, bude reálným cílem obrany jen opotřebovat útočnicka a získat čas k nutným opatřením nadřízeného velitele. Naopak budeme-li mít nedostatek relativní, tzn. méně, než bychom měli k plnění útočných úkolů, cílem operace

bude zmařit útok nepřítel, způsobit mu ztráty, rozbit úderné uskupení a přejít do rozhodného útoku.

Počet jaderných náplní, přidělených armádě k obranné operaci, bude různý. Bude záviset na síle a uskupení nepřítel, na cílech obranné operace, na předpokládané době trvání obranné operace, v některých případech i na množství a druhu odpalovacích zařízení. Podle mého názoru by postačilo armádě k vedení obrany asi $\frac{1}{2}$ až $\frac{2}{3}$ počtu jaderných úderů, které vyčleníme k útočné operaci. 6—8 úderů střední ráže vyřadí na delší dobu nepřátelský svazek z boje a způsobí mu až 50 % ztrát. Z toho by se dalo vyvodit, že k úspěšnému splnění obranného boje svazkem by bylo třeba 2 až 3 jaderných úderů. Ty by měly stačit k zničení prostředků ZHN taktického dosahu a způsobit určité ztráty hlavnímu tankovému uskupení a tím zvýšit odolnost vlastních vojsk v obraně.

Těžiště použití jaderných zbraní v souvislosti s cílem obrany se bude měnit. Podle dané situace budou na prvním místě (a to v častějších případech) zbraně hromadného ničení, v druhém případě hlavní tanková uskupení. Přitom raketové zbraně nebudou vždy nejúčinnějším prostředkem ničení zbraní hromadného ničení. Např. po obdržení pevných souřadnic můžeme kanónovým oddílem umlčet prostředky taktického dosahu za 4—5 minut. Oddíl vojskových raket trvá dosud příprava poněkud déle.

S. Voštera: Použití jaderné munice v obraně bude omezené (menší počet přidělené jaderné munice, menší počet odpalovacích zařízení). Tím vážnější však bude dovedné využití těch prostředků, které budou k dispozici.

Raketové zbraně v obraně především bojují nepřetržitě se ZHN nepřítel (s cílem získat opět palebnou převahu), ničí hlavní tanková uskupení nepřítel a účastní se protiúderu.

Množství všech palebných úkolů bude značně převyšovat palebné možnosti. To bude vyžadovat široký a dovedný manévr palbou a pohybem, zvážení důležitosti každého cíle a pro případ přechodu do protiúderu mít dosti silnou zálohu jaderné munice.

3. Zásady vedení bojové činnosti v operačním měřítku, zejména použití RJZ, podstatně ovlivní organizaci na stupni armáda, divize. Jaké jsou hlavní zásady přechodu do obrany?

S. Voštera: Situace, za kteréž přechází armáda, divize do obrany, může být různá. Rozhodně bude velmi složitá, obtížná a její vyřešení bude vyžadovat od velitelů skutečný rychlý, rozhodný a tvůrčí přístup.

Nejtypičtější bude přechod do obrany v průběhu útočné operace za situace, kdy schopnost útočnicka byla jadernými údery nepřítele natolik oslabena, že nemůže pokračovat úspěšně v útoku, ale v určitém prostoru se bránit, likvidovat následky jaderného napadení, obnovit bojeschopnost, vyčerpat útočící síly nepřítele a vytvořit co nejrychlejší podmínky pro přechod k dalšímu útoku.

Obrana bude zaujímána **nejčastěji v bezprostředním dotyku s nepřítelem**, za složitě bojové situace, pod palbou taktických prostředků jaderného napadení a obyčejně za vzrůstající aktivity nepřítele. V této situaci armáda, ale častěji divize, přechází do obrany v pásmu a v sestavě, ve kterých útočila.

Nutnost přechodu armády do obrany nevznikne na všech úsecích najednou. Po určitou dobu budou mít některé části operační sestavy armády možnost ještě útočit v rámci střetného sražení, jiná opět budou donucena přejít okamžitě a na místě do obrany, část vojsk bude odstraňovat následky jaderného napadení, část se bude přesunovat k frontě z hloubky, bojovat v obklíčení nebo likvidovat výsadky apod. Přechod do obrany bude tedy **nejednotný a nestejný, a to jak na taktickém, tak i na operačním stupni.** Armáda bude zaujímat obranu za aktivní činnosti nepřítele bez jakéhokoli přípravného období, přední okraj bude velmi čelný, nesourodý, s četnými mezerami a bez možnosti jeho vylepšení volbou vhodného terénu.

To je třeba předvídat a včas připravovat taková opatření, která umožní zaujmout nejvýhodnější operační (bojovou) sestavu, která může vyrovnat nepříznivé okolnosti vzniku obrany. Jen včasnými a rychlými opatřeními lze zabezpečit, že operační sestava bude mít silné druhé sledy a zálohy všeho druhu.

Poměrně řídkým zjevem bude přechod armády do obrany mimo dotyk s nepřítelem (v hloubce, při krytí boku, při odrá-

žení silného protiúderu, jehož příprava byla včas zjištěna, apod.). V tomto případě bude relativně více času a možností k organizování obrany, ale nebezpečí jaderných úderů stále trvá a rychlé navázání dotyku umožňují pronikající tanková a mechanizovaná vojska nepřítele.

Značný význam pro zabezpečení odolnosti obrany, která je zranitelná jadernými údery, má **dovedné využívání tanků a obrněných transportérů.** Jejich pancíř chrání živou sílu jak proti tlakové vlně, tak i pronikavé radiaci. Jejich pohyblivost umožňuje aktivnost a manévrovost obrany. Obrněné transportéry a zejména tanky mohou v obraně vytvořit pohyblivé opěrné body s velkou odolností a palebnou silou.

Jako první budou přecházet do obrany prvosledové prapory a tankové rot, které nebudou samozřejmě budovat zákopovou síť, ale dovedně využívat přirozených vlastností terénu k vedení boje z věžových postavení a léček.

Vojska povedou v obraně bojovou činnost i mimo tanky a OT. To vyžaduje budovat pro živou sílu a palebné prostředky nejnepříjemnější okopy a úkryty. Přitom nutno využívat bojových vozidel, která jsou umístěna ve vhodném terénu, jako pohotovostních úkrytů.

S. Průša: Nasycenost armád nejmodernější tankovou technikou vyžaduje, aby obránce organizoval především **spolehlivou protitankovou obranu**, a co nejúčelněji využil vlastních tanků. Boj s nepřátelskými tanky se vede zpravidla nejdříve jadernými zbraněmi ničením tankových uskupení na vzdálených přístupech k přednímu okraji obrany. Klasické protitankové zbraně všeho druhu musí být v obraně schopny zahájit účinný boj s nepřátelskými tanky na maximální možné vzdálenosti. Hustota protitankových palb se s postupným přibližováním útočících tanků k přednímu okraji obrany zvětšuje, narůstá.

Tankům v obraně nelze přidělovat jen úkol protitankové zbraně. I v obraně tanky jsou a musí zůstat především **prostředkem aktivní činnosti — úderu.** Např. rozdělení tankového praporu motostřeleckého pluku jednotlivým motostřeleckým praporům či

rotám k zesílení protitankové obrany může být jen východiskem z nouze; v žádném případě nesmí být zásadou. Tankový prapor motostřeleckého pluku je nejkvalitnější jednotkou velitele pluku pro protizteč i manévry. Protitanková obrana by měla být řešena především účinnými protitankovými řízenými střelami a bezzákluzovými protitankovými zbraněmi v součinnosti s využitím přirozených a umělých překážek.

S. Greiner: K odolnosti obrany přispívá i dovedné využití ženíjní techniky. V současné době máme ve výzbroji výkonné a vhodné stroje pro zemní práce. Jsou to např. návěsné buldozerové radlice na tanky a zejména univerzální ženíjní stroj, který stokubíkovým výkonem za hodinu vykoná značný objem prací. Efektivní využití ženíjní techniky ovlivňují taktická situace, charakter terénu, jakost půdy a zejména čas. **Čas k organizaci obrany v průběhu operace budeme počítat na hodiny.** Proto není lhostejné, kolik času spotřebují velitelé na rozhodnutí, na doručení rozkazů do vojsk apod. Polní řád předvídá, že velitelé se rozhodují podle mapy a úkoly upřesňují při rekognoskaci. V některých případech se rozhodují až po rekognoskaci. Ve svém rozkaze velitel uvádí průběh předního okraje a jednotlivých postavení, ráz a způsob ženíjní úpravy obranného pásma. I při dodržení těchto zásad může zkrátit čas na minimum, především předvídáním. Již v zámyslu útočné operace na základě vyhodnocení nepřítele a poměru sil na jednotlivých směrech stanoví čáry, na kterých budou vojska odrážet protiúder nepřítele a jakým způsobem. V průběhu operace úkoly upřesní. Druhým předpokladem je rychlá realizace všech úkolů. Proto k rekognoskaci využijeme maximálně vrtulníků s cílem dosáhnout předstihu před vojsky. Mělo by se stát pravidlem, že k technickému průzkumu budou zabezpečeny vrtulníky i ženíjní náčelníci a štáby ženíjních brigád, popřípadě praporů. Ještě jednu poznámku k efektivnosti. Vždy se budeme snažit, aby rekognoskace i technický průzkum byly ve dne. Jsou známy případy z války i ze cvičení, že noc zkracuje stav a přijatá opatření jsou ráno málo účinná.

S. Cvrk: V obraně má svůj význam i hlavně dělostřelectvo. Palebně navazuje na činnost raketových jaderných zbraní, někdy je doplňuje, částečně je nahrazuje a v určitých případech bude

hlavním prostředkem palby. Především bude ničit ZHN tříštivotrhavým střelivem a střelivem s chemickou náplní, ničit nepřítele na přístupech dalekými přepady, umlčovat a ničit dělostřelecké a protitankové baterie, ničit radiotechnické prostředky a místa velení. Zteč tanků a pěchoty nepřítele před vlastním předním okrajem bude odrážet palebnými přehradami, vklínivšího se nepřítele ničí palbami všeho druhu, a podporuje vlastní protizteče. V neposlední řadě ničí vzdušné výsadky. Zdůrazňuji přitom manévry palbou nejen před vlastní bojující vojska, ale především do mezer, a dále manévry do prostorů napadených nepřátelskými jadernými údery. Tyto úkoly bude dělostřelectvo plnit palbou jednotlivých baterií, oddílů, přibíráním tanků pro nepřímou střelbu a kromě toho vhodně soustřeďovanou palbu. V daných případech nepůjde o staré způsoby palby náložmo; bude to obyčejné soustřeďování palby oddílů. S hromaděním palby v rámci divize můžeme počítat jenom na nejdůležitějších směrech.

Protitanková záloha na stupni pluk, divize armáda má dnes univerzálnější použití než měla dříve. Do protitankové zálohy se vyčleňují protitanková děla a protitankové řízené střely, v případě nutnosti i tankové jednotky. Kromě boje s tanky může protitanková záloha bojovat s nepřátelskými výsadky, zesilovat nepřímou střelbou dělostřelectvo a v neposlední řadě i ničit ZHN.

Ničení ZHN umožňuje nesouvislost fronty. Protitanková záloha pluku (baterie bezzákluzových děl, tažená obrněnými transportéry) může se bezpečně přiblížit např. k sekci DAWY CROCKETT a ničit je přímou střelbou. Na stupni divize půjde o nepřímou střelbu. Protitankový oddíl nebo protitankový pluk, vyzbrojený 100mm kanóny, může se urychleně přemísťovat, rozvíjet a uskutečnit palebný přepad aspoň k prvotnímu umlčení taktické zbraně hromadného ničení nepřítele. Vycházíme-li z předpokladu, že výjezd z prostoru soustředění trvá 1 minutu, přesun na 5–8 km 10–16 minut, rozvíjení 3 minuty, zahájení palby přepadu 2 minuty, může oddíl účinně zasáhnout taktickou zbraň hromadného ničení nepřítele do 16–20 minut. Je tedy účelné plánovat, cvičit a používat protitankovou zálohu divize k ničení prostředků jaderného napadení nepřítele. V určitých případech bude tento úkol plnit daleko účinněji a rychleji než např. kanonový oddíl, který

je v sestavě divizní dělostřelecké skupiny. Protitankovou zálohu armády, už z hlediska prostoru rozmístění, nelze použít k tomuto úkolu. Přesto praxe nás vede např. k tomu, že z protitankové zálohy v síle brigády vyčleňujeme jeden pluk, který je připraven bojovat se zbraněmi hromadného ničení obdobně jako na stupni divize.

S. Průša: Ještě několik slov ke způsobům a zásadám přechodu do obrany.

Hovoříme-li o přechodu do obrany, máme na mysli přechod do obrany z předcházející útočné činnosti, který je ovlivňován především nepřítelem a charakterem úkolu, který má obrana plnit.

Např. útočící motostřelecký prapor může být a v boji často bude v situaci, kdy nebude s to dále útočit, kdy jeho útok nepřítele zastaví a donutí přejít do obrany. Nebude-li mít ani velitel pluku síly a prostředky k podpoře svých zastavených praporů a nedosáhne-li potřebné podpory a potřebného zesílení u velitele divize, bude nucen nejen souhlasit s iniciativním přechodem praporu do obrany, ale i přejít do obrany celým plukem.

Takový přechod do obrany možno charakterizovat jako „narůstání obrany zdola“, přičemž nadřízený velitel (v našem případě velitel pluku), upřesní obranné úkoly a obranné sestavy svých podřízených; do upřesněního systému začlení i své síly a prostředky.

Jiný způsob je **nařízený přechod do obrany**. Typický příklad je včasný přechod křídelní divize do obrany k odrazení nepředvídaného nepřátelského protiúderu. Takový přechod do obrany lze charakterizovat jako „organizování obrany shora“. Přinucení nepřítelem nebude bezprostřední. Obrana bude předvídána a nařízena i několik hodin předem; velitel divize bude mít možnost volby výhodného předního okraje na dosažené čáře, v určité hloubce své sestavy, nebo i na čáře, kterou bude nutno získat dalším útokem.

Ještě méně přinucen nepřítelem, prakticky jen nepřímou, bude velitel, který se rozhodne pro obranu částí sil, aby na jiném směru vytvořil co nejvýhodnější podmínky pro útok hlavními silami.

Cím vyšší a bezprostřednější bude stupeň vynucenosti přechodu do obrany nepřítelem, tím menší bude možnost iniciativy obránce při volbě předního okraje, sestavy a celkového systému obrany, tím těžší budou i časové podmínky.

Způsob přechodu do obrany plně ovlivňuje **úkol, který bude obránce řešit**.

Má-li prapor dočasnou obranou udržet dosaženou čáru do zasazení druhého sledu pluku nebo divize a připojit se k útoku, charakter pojetí této obrany bude jiný, než obrana praporu, který má odrazit protizteč nepřátelské tankové brigády.

Nepřítel a charakter úkolu ovlivňuje i **volbu obranné sestavy**.

Např. nepřítel zastavil útok motostřeleckého praporu. Velitel praporu podle svých možností pokračuje v útoku, zasedá všechny roty a zálohy; proto jen s potížemi vytvoří hloubku obrany. Velmi často bude tato hloubka reálná jen v případě, že velitel zvolí přední okraj v hloubce vlastní sestavy a zaujme jej postupným ústupem rot praporu.

Jiná situace bude u útočícího prvosledového praporu, kterému bude s příměstím určena čára, které se má zmocnit jako předního okraje obrany k odrazení nepřátelské protizteče. Velitel praporu se může předem rozhodnout pro určitou obrannou sestavu a tuto respektuje v průběhu útoku.

Prapor druhosledového pluku divize zaujme obrannou sestavu mimo dotyk s nepřítelem.

Vliv úkolu na volbu obranné sestavy nepovažují za nutné zdůrazňovat, ani dokládat příklady.

S. Voštera: V obraně stále narůstá úloha a význam manévru palbou, silami a prostředky. Klasická „poziční a čistá“ obrana s jejími ustálenými formami a šablonovitým způsobem boje ztrácí na svém významu. **Úspěch obrany je v pohyblivosti, manévrovosti a aktivitě.**

Široký a cílevědomý manévr živou silou a palebnými prostředky, hlavně jadernými, umožňuje obránci převzít a udržet iniciativu, která vyúsťuje v opětovný přechod do útoku.

Dobře připravený a rychlý manévr umožňuje **klamání a překvapení nepřítele**, protože vojska (druhé sledy a zálohy) mohou zaujímat důležité prostory a čáry rozvinutí až v průběhu boje po úderech a tam, kde to situace vyžaduje.

Manévr je prostředkem k **vytváření hluboké a účelné sestavy**, k rozptýlování vojsk před účinky jaderných úderů a naopak k jejich potřebnému soustředování na rozhodující směry.

Manévr je prostředkem **pružnosti obrany**. V této souvislosti se často hovoří o „volném manévru“ na taktickém stupni,

který by umožňoval opustit úporné a nic neřešící držení terénní čáry a přejít do výhodnějšího prostoru v zájmu zachování bojeschopnosti. Tato zásada při správném chápání může být prospěšná. Naše řády připouštějí, že v průběhu obranného boje může dojít i k odchodu určité části vojsk, zejména v případech, kdy nelze udržet obsazený prostor a kdy by pokračování v boji nevyhnutelně skončilo porážkou bránících se vojsk. Na druhé straně je však třeba zdůraznit, že **odchod nemůže být zákonitým jevem obrany**. To je v rozporu se zásadami úpornosti obrany a mohlo by vést k velkým škodám.

Široký a rychlý manévry vojsk v obraně vyžaduje určité podmínky a předpoklady. Je to především **pohyblivost vojsk**, která je závislá na technickém vybavení. V obraně se jeví výhodnější rozmístovat méně pohyblivá vojska do prvních sledů k odrazení nepřítele a udržení klíčových prostorů a pohyblivější vojska rozmístovat v hloubce obrany k překvapivým a rozhodným protiztečím a protiúderům. Dále jsou to podmínky schůdnosti a sjízdnosti terénu. Zvyšují se nároky na úpravu a udržování komunikací pro rychlý manévry. Mění se způsob obrany a rozsah zatarasování v obraně, které musí umožňovat volnost vlastního manévru a zabraňovat postupu nepřítele.

S. Greiner: Základem manévru ženijními prostředky jsou v obranném boji a operaci pohyblivé odřady zatarasovací a ženijní zálohy. Domnívám se, že nevyužíváme vždy všech možností. Mám na mysli to, že do POZ vyčleňujeme zhruba stejné síly jako v minulosti. To je na divizi četa, na armádě prapor. Mechanické ukladače dávají však možnost menším počtem lidí zříditi účinný zátaras. Např. armáda, která má 32 minových ukladačů, potřebuje k jejich obsluze 96 vojáků kromě řidičů, tj. zhruba 2 roty. Mohou položit minový zátaras o hustotě 1 v délce 9,6 km. Nejméně 1 četu je třeba vyčlenit na zásobování minami. Zbytek sil praporu, tj. dvou čet je možno využívat k přípravě objektů k ničení a k zřizování nevybušných zátarasů. S takovým úkolováním POZ se setkáváme jen zřídka, ačkoli jsou k tomu všechny předpoklady. V tom by se měla zlepšit situace zejména u divizí, kde POZ je trvalým prvkem bojové sestavy divize. Na stupni armády se zdá správnější praxe POZ jako speciální od-

řad nevytvářet a jeho úkoly plnit ženijními zálohami.

Tím dosáhneme efektivnějšího využití ženijních sil.

Naproti tomu je potřebné, aby na stupni armády byl vrtulníkový pohyblivý odřad zatarasovací. Šířky útočných a obranných pásem, tempo operace a rychle se měnící situace na frontě to nezbytně vyžadují. Jen manévry vrtulníků má reálnou naději včas zatarasit např. mezeru po skupinovém jaderném úderu nepřítele. Dosavadní vrtulníky Mi-4 s kapacitou 110 kusů min protitankových nebyly efektivní. Zavedením 10tunových vrtulníků Mi-6 je tento úkol reálný.

Předpokladem účinnosti zřízeného zatarasu je jeho zabezpečení palbou. Proto se vždy zdůrazňuje důležitost součinnosti s dělostřeleckými protitankovými zálohami. Proto vznikl požadavek začlenit ženijní síly organicky přímo do dělostřeleckých útvarů. Je to jistě názor, který stojí za zamyšlení. Je však třeba posoudit, na kterém stupni to bude výhodné a vidět, že taková ženijní jednotka bude vysoce jednoúčelová. K zamyšlení vede i to, že dělostřelecké protitankové zálohy dostávají mnohem více úkolů, při nichž by nebylo ženijních jednotek vždy efektivně využito. Ženijní jednotky by plnily méně kvalifikované práce (zabezpečování přesunů, maskovací a opevňovací práce), které dosud dělostřelci dělali sami. Musíme také vidět, že manévry zatarasů nebudou často v součinnosti s dělostřeleckými protitankovými zálohami, ale před postavením tankových nebo motostřeleckých útvarů v hloubce.

V obraně musíme zdůraznit i nutnost sladit manévry protitankových záloh a POZ s činností tankových útvarů a jednotek, které připravují na každém směru 1 až 2 palebné čáry k odrazení ztečí nepřátelských tanků. To je nový prvek v dynamice vedení obranného boje. Vývoj min není jistě ukončen. I když dnes mají charakter pomocného bojového prostředku, není vyloučeno, že v boji mohou zastavovat bojovou i dopravní techniku, ale i ničit osádku. Typ PTMP je toho předzvěstí. Jistě i u nás dojde k využití min s jadernou náloží. Tím by dosáhly POZ větší samostatnosti a zejména vrtulníkový POZ by podstatně zvýšil svoji efektivnost.

4. Obrana jako dočasný druh boje, zásady její organizace a zaujetí ovlivní i rozsah a druh ženijních prací. Jaké budou hlavní úkoly ženijního zabezpečení na stupni armáda a divize?

S. Voštera: Změny v obsahu, cílech a formách obrany se projeví i na stupni a způsobu jejího ženijního zabezpečení.

Mezi hlavní činitele určující rozsah ženijních prací patří čas. Je třeba vidět, že přechod do obrany a zaujetí obranné sestavy musí být během několika málo hodin, za podmínek aktivní činnosti nepřítel. Význam ženijního budování na operačním stupni relativně klesá, ovšem na taktickém stupni zůstává plně v platnosti. Každá jednotka, která bude donucena zastavit útok a přejít do obrany na místě, se okamžitě vydává v nebezpečí zranitelnosti jadernými údery a musí bezpodmínečně vyvinout maximální úsilí k ukrytí živé síly i bojové techniky.

Další prvek, který ovlivňuje ženijní budování obrany, je celkový **záměr operace**. Tomu budeme podřizovat jednotlivé druhy ženijních prací a jejich důležitost. Obrana, zvláště na operačním stupni, předpokládá následující přechod vojsk do útočné činnosti. Proto jejím jedním z hlavních úkolů bude zřizování a udržování komunikací pro pohyb a manévry.

Nově je třeba se dívat na další hlavní úkol ženijního zabezpečení — na **zatarasování**, které je třeba přizpůsobit aktivitě, manévrovosti obrany i útočným formám bojové činnosti v obraně tak, aby zátarasové přehrazovaly hlavní směry útočnicímu nepříteli, ale nezabraňovaly vlastním vojskům v pohybu a manévru. Nedoostatek času a prostředků si vynucuje dovedné využívání přirozených překážek a jejich aktivní úpravy (záplavy, rozbahnění terénu, zamoření úseků, využívání jaderných fugasů apod.).

S. Greiner: Představu o možném rozsahu zatarasování v obraně divize nám poskytnete tato kalkulace.

K zatarasování je možno použít u mostotěleček divize:

- POZ (4 MUP = 1000 PT min),
- ŽŽ divize (jedna žč a 300 PT min),
- hodnotu dvou ženijních rot od pluků (500 PT min),
- hodnotu 1/3 ženijní rot posilového ženijního praporu divize (400 PT min).

To znamená, že do dvou hodin je možno u divize položit 2400 PT min. Uvažuje-

jeme-li v minovém poli hustotu 0,8, představuje to 3 km PT minového pole (v pásmu divize je hustota zatarasování 0,15).

Za další dvě hodiny lze počítat s dalším zásahem divizního POZ (1200 PT min). Zásahem armádní ženijní zálohy (6000 PT min) lze dosáhnout hustoty zatarasování v pásmu divize 0,6 (celkem 12 km PT min. pole). Další možnost zvýšení hustoty zatarasování je vázána již přípravou PT min.

Tato kalkulace potvrzuje myšlenku generála Voštery, že **poměr mezi stabilními zátarasami a zátarasami zřízenými manévrem je 1 : 2** (bez zásahu armádní ŽŽ) **pro manévry zátarasů**. Proto zátarasové zřízené manévrem musí být sladěny se směry protiztečí, zatímco stabilní zátarasové se budou zřizovat na předpokládaných pasívních směrech, v mezerách, ovšem na možných směrech útoku nepřítel.

Velmi nízká hustota nejúčinnějších PT zátarasů, které lze při přechodu do obrany z počátku dosáhnout, podtrhuje význam přirozených překážek při volbě jednotlivých postavení a pásem i vhodnou kombinací výbušných zátarasů s ostatními druhy.

S. Voštera: **Opatření k ochraně živé síly a bojové techniky před účinky ZHN** bude v soudobé obraně velmi složité, obtížné a náročné. Čas a prostředky umožní převážně budovat pouze okopy pro jednotlivce, ruční protitankové zbraně a kulometry. Pro děla a minomety bude možné vybudovat palebná postavení a pro obrněné transportéry vyhledávat vhodné přirozené skryty. Tyto práce jako prvořadě a okamžitě je třeba splnit do 2 hodin; v dalším, dovoří-li to čas a situace, budou vojska pokračovat v rozšiřování a budování pohotovostních úkrytů a ochranných okopů pro obsluhu. Časté budou případy, kdy jednotky prvních sledů se spokojí pouze s využíváním vhodných vlastností terénu. Naopak relativně výhodnější podmínky budou mít jednotky přecházející do obrany v hloubce na dalších postaveních, kde mohou využívat k budování obranných zařízení ženijní techniky.

V souladu s celkovým zámyslem operace je třeba věnovat zvýšenou pozornost ženijnímu zabezpečení raketových vojsk,

dělostřelectva, prostředků PVO, prostorů soustředění a čar rozvinutí pro druhé sledy a zálohy.

Na významu nabývají **opatření k maskování a klamání nepřítele** s cílem oslabit výběr nejdůležitějších cílů a zastrčit zámysl protiúderu a protiútku.

Myslím, že bude třeba změnit názory a praxi na **ženijní budování míst velení**, nespolehat se na zvláštní ženijní úpravy, ale využívat předem připravených, typizovaných úkrytů a ve větší míře přirozené ochrany budov a sklepů.

S. Greiner: Ženijnímu zabezpečení obrany armády i divize jsme v poslední době věnovali malou pozornost, a myslím, že neprávem. Jako ve všech druhých bojových činnostech musí být položen **důraz na zabezpečení raketového vojska**. Těžiště ženijních prací se přenesla na budování hlavních i záložních prostorů bojového rozmístění. Manévr oddílů vojenských raket a dělostřeleckých oddílů armádních raketových brigád tvoří základní podmínku udržení bojové schopnosti. Tím se zvyšuje objem ženijních prací. Proto nepostačí plnit úkoly jen silami dělostřeleckých jednotek a přidělenými ženijními jednotkami. Na ženijním zabezpečení se budou podílet i divizní a armádní ženijní útvary, zejména při budování záložních, popřípadě klamných prostorů bojového rozmístění. Ostatní hlavní úkoly ženijního zabezpečení nutně vycházejí z požadavků, kladených na obranu novým Polním řádem.

Pořadí prací stanoví čl. 458 Polního řádu jasně a není proto třeba k němu hovořit. Správně stanovit způsob ženijní úpravy terénu z hlediska ochrany proti zbraním hromadného ničení znamená **poznat zákonitosti tlakové vlny** atomových výbuchů a její vliv na různé objekty a bojovou techniku. Z nových sovětských poznatků např. vyplývá, že poloměr pásma vyřazení tanků v okopu a zakopaného dělostřelectva v palebném postavení je přibližně stejné, jako při nekrytém rozmístění. Proto je třeba se zaměřit na ukrytí méně odolné techniky, jako jsou radiolokátory, letadla, živá síla apod. Rovněž je třeba znát zákonitosti tlakové vlny, abychom správně využívali vhodných ochranných vlastností terénu. Vždyť již například odvrácený sklon o 30–45° zmenšuje přetlak o 20–30 %. Toto vše jsou významné skutečnosti, které musí velitelé znát, aby je mohli konkrétně aplikovat v praxi.

Další úkoly, které zabezpečují odolnost obrany, jsou zatarasování a ničení objektů armády nebo divize, manévr zátarasů, vojenské maskování živé síly a techniky a operační maskování. Dále účast ženijního vojska v záchranných a uvolňovacích odřadech, při likvidaci následků po jaderných úderech nepřítele a konečně ženijní zabezpečení vedení obranného boje svazků a útvarů prvního sledu. To je řešeno zpravidla potřebným zesílením těchto svazků ženijními silami a prostředky.

K zabezpečení aktivity obrany směřuje **ženijní zabezpečení druholedových svazků, útvarů a záloh**. Obsahem tohoto úkolu je budování a maskování prostorů jejich rozmístění v hloubce, příprava a údržba cest na čary zasazení, ženijní úprava a maskovací opatření na čarách rozvinutí. Svazek nebo útvar, určený k protizteči, má být až na čaru zasazení zabezpečen nadřazeným velitelem. Nelze však tuto zásadu povýšit na absolutno. Polní řád stanoví, že divizi se určuje několik směrů a na každém směru se určují hlavní a záložní čary rozvinutí a osy přesunu. Proto bude poměrně častým případem, že na některém směru se bude útvar či svazek zabezpečovat sám, protože nadřazený nebude mít dostatek sil k zabezpečení všech variant. Aktivitu obrany zabezpečuje dále manévr zátarasů na bocích protiúderných uskupení a ženijní úprava a zatarasování dobytých čar.

Generál Voštera upozorňoval na nutnost věnovat pozornost budování míst velení.

Pro představu uvádím možný rozsah ženijního vybudování míst velení v případě přechodu do obrany v dotyku.

Předpokládám tyto časové možnosti k budování obranných opatření:

— u druholedové roty praporu prvního sledu	30–60 minut
— u praporu prvního sledu pluku	
— u praporu druhého sledu pluku	— do 2 hodin
— u pluku v prvním sledu	— do 3 hodin
— u pluku ve druhém sledu	— 3–6 hodin
— u divize	— 6–8 hodin

Na jednotlivých stupních velení můžeme tedy uvažovat o tomto rozsahu budování:

Velitel roty:

v prvním sledu praporu — okop pro ležícího střelce;
ve druhém sledu praporu — pozorovací okop pro ležícího střelce (za další dvě hodiny může být prohlouben a nakryt);
u tankové roty v prvním sledu — využití terénu pro ukrytí velitelského tanku;
u tankové roty ve druhém sledu — okop pro velitelský tank ve věžovém postavení;

velitel praporu

v prvním sledu — využití terénu pro ukrytí OT (velitelského tanku);
ve druhém sledu — okop pro OT (velitelského tanku);

velitel pluku — do 6 hodin

— okop pro velitelský tank (OT velitele pluku),
— pozorovatelnou velitele pluku,
— okop pro OT velitele dělostřelecké,
— pozorovatelnou velitele dělostřelecké,
— okop pro rádiový vůz
[1 BTU (buldozer); 1—2 ždr, 1 msč; 250 kg trhaviny];

velitel divize — do 6 hodin

— jeden úkryt z vlnitého plechu,
— okop pro rádiový vůz,

— okop pro OT velitele,
— 2 okopy pro tanky,
— okopy pro střelbu,
(1—2 buldozery, 1 PZV; 1 autorýpadlo; 1 žč, 1 msr).

Použitím perspektivních prostředků (nový typ převozných úkrytů a univerzální ženijní stroje) by VS divize mohlo být vybudováno do 10 hodin.

Z tohoto přehledu je jasné, že k zabezpečení požadované obrany na místech velení musíme v největší možné míře využívat ochranných vlastností terénu a hlouběji propracovat možnosti využívání osad a především sklepních prostorů. Na pravděpodobném válčišti bude v každé osadě (pokud nebude zničena atomovým úderem) 10—20 % budov, vhodných k využití. Sklepní úkryty budou vyžadovat málo pracovních sil a malou spotřebu stavebního materiálu. Poskytují částečnou ochranu proti ZHN, i před úplným dokončením. Obtížné se však v nich docílí hermetičnosti. Počítáme, že pro jednu osobu v sklepním pracovním úkrytu je nutno zajistit 3 m², v odpočinkovém úkrytu 1,5 m² plochy. Za tohoto předpokladu je pro rozmístění štábu pluku a nejnужnějších zabezpečovacích jednotek potřeba asi 150 m² plochy sklepních místností (5—10 budov), 3 soupravy FVZ, 1 autorýpadlo a asi 40 dv.

5. Jaké jsou hlavní zásady vedení obrany?

S. Voštera: Hlavní změny proti minulosti je třeba vidět v aktivitě, pohyblivosti a pestrosti forem obranného boje. K ničení nepřítelů v obraně je nutné vhodně spojit obranné a útočné boje i efektivní využívání jaderných úderů jak před předním okrajem obrany, tak zejména v hloubce obrany.

V období boje před předním okrajem obrany je jedním z hlavních opatření protipříprava. O jejím významu, pojetí, úloze a místu v obranné operaci existují rozdílné názory, které buď podceňují nebo přeceňují její úlohu. Přispívá k tomu i nedostatečné teoretické rozpracování a málo pozornosti v praktickém procvičování protipřípravy při cvičeních.

Prvním předpokladem úspěšné protipřípravy je soustředění raketových útvarů s dostatečnými zásobami raket, které spolu s letectvem, dělostřelctvem a palbou tanků divizí prvního sledu tvoří jádro palběného systému protipřípravy.

Další podmínkou je vyhledávání a určení vhodných cílů protipřípravy, zvláště hlavní uskupení tankových a mechanizovaných vojsk, jaderné prostředky nepřítelů, letiště, místa velení a navádění.

S. Cvrk: Protipříprava je vlastně problematika palběného souboru obránce s útočníkem. Snahou je předejít nepříteli, aby použil jaderné zbraně v dělostřelecké a letecké přípravě. To je celý smysl protipřípravy. Protipřípravu organizujeme na pravděpodobných směrech činnosti nepřítelů i na hloubku jeho sestavy. Podle zkušeností cvičení NATO vyplývá, že v pásmu obrany vševojskové armády mohou působit dvě úderná uskupení, každé ve složení 1 až 3 divizí. Výpočty ukazují, že k dosažení 30—40 % ztrát je nutno každou divizi napadnout 5—6 údery raketovou jadernou municí střední mohutnosti nebo 10 až 15 raketami s chemickou náplní. Ke zmaření útoku nepřátelského

uskupení v síle 4 až 6 divizí je nutno způsobit ztráty větší části tohoto uskupení, tedy alespoň 3 až 5 divizím, zejména tankovým.

V obranném pásmu armády plánujeme a připravujeme **dvě varianty protipřípravy**.

Při odhalení hlavního uskupení nepřitele ve značné vzdálenosti může se velitel armády rozhodnout k protipřípravě. V součinnosti s raketovými vojsky a letectvem z frontové podřízenosti, až do hloubky 250 km od předního okraje vlastní obrany. Prostor protipřípravy nemusí být ohraničován. Armádním raketovým prostředkům a oddílům vojskových raket musí být určeny objekty nebo prostory úderů, spotřeba raket s chemickou a jadernou náloží, doba pohotovosti a počet pohotovostních baterií.

Délka protipřípravy bude záviset na jejím cíli, na množství jaderných a chemických náloží a na složení přibrávaných raketových vojsk a letectva, na množství a charakteru objektů. Zpravidla nepřesahuje dobu 10 až 15 minut. V této době splní úkoly souběžně raketové vojsko i letectvo. Při úderech letectva i raketových útvarů do stejného prostoru rozmístění objektů může se délka protipřípravy zvětšit na 30 až 40 minut. Předpokládáme-li jaderné úder armádními, popřípadě frontovými taktickými raketami dvakrát, pak nutno počítat s technickou možností v druhé salvě.

Velitel armády může nařídít **protipřípravu i na hlavní uskupení nepřitele v přímém dotyku**. V této situaci se přibírá k protipřípravě dělostřelectvo divizí druhého sledu a část tanků divizí prvního sledu ke střelbě ze zakrytých palebných postavení. Raketomety, které mají velkou schopnost manévru a rychlé palebné možnosti, je možno přibírat k protipřípravě jak z divizí prvního sledu, tak i z druhého sledu.

S. Voštera: Závažný problém v obraně je **obnova bojeschopnosti svazků a útvarů, zasažených jadernými údermi**.

Především musí obránce aktivními a pasivními opatřeními zabránit jaderným úderům nepříteli a vyloučit jejich ničivé účinky (rozptýl sestavy, ženijní úpravy, terén, ničení ZHN nepříteli, manévry apod.).

Zničené nebo vyřazené svazky (útvary) nahrazuje a zesiluje velitel z druhých

sledů a záloh, zesiluje obranu na ohrožených směrech, aby zabránil využívání výsledků jaderných úderů nepříteli.

V případě zasažení záloh a druhých sledů je třeba změnit prostory rozmístění a čáry rozvinutí.

Včas vyvádět vojska ze zamořených prostorů a těch míst, která jsou na směrech postupu radioaktivního mraku.

Záchranné práce, příprava podmínek pro manévry vojsky, odsun a zdravotnické ošetření vojáků, dezaktivace zbraní a bojové techniky jsou úkolem všech druhů vojsk a jsou organizovány především v těch prostorech, kde nemohou oslabit úsilí vojsk při odražení nepřátelského útoku nebo při ničení vzdušných vyšedků.

S. Greiner: Při obnově bojeschopnosti svazků a útvarů v obraně budou vážným problémem mezery, které vznikly po jednotlivých i skupinových úderech. Řešíme je především manévrem palbou a manévrem druhých sledů, tzn. protiztečemi nebo protiúderem. Není možné počítat s tím, že půjde o mechanické přebírání úkolů jednoho útvaru či svazku druhým, např. aby prvosledový svazek nebo útvar včas zaujal obranu a převzal úkol vyřazeného.

S. Průša: Obnova schopnosti svazků a útvarů zasažených jadernými údermi spočívá především v **zabezpečení plnění úkolu zasaženého útvaru a nahrazení ztrát lidských i materiálních**.

Spolehlivé plnění úkolu vyřazeného prvosledového praporu motostřeleckého pluku v obraně musí zabezpečit především velitel pluku, ať již přímo nahrazením vyřazeného praporu svým druhým sledem — přehrazením vzniklé mezery dělostřeleckými palbami, protitankovou zálohou, vhodnou úpravou předního okraje obrany, nebo kombinací těchto opatření. Úlohu použitého druhého sledu pluku musí převzít část druhého sledu nebo zálohy velitele divize.

V této souvislosti je nezbytné ujasnit reálné možnosti jednotlivých velitelských stupňů. Každý velitel bude zpravidla schopen zabezpečit vlastními silami nahrazení jedné ze svých podřízených jednotek (velitel praporu — rotu, velitel pluku — prapor apod.). K nahrazení vyšších ztrát bude nezbytný zásah sil a prostředků nadřízeného velitele.

Nahrazení lidských a materiálních ztrát zasažených jednotek v obraně lze řešit

obdobně jako v útoku. Svým rozsahem se vymyká z možností naší besedy. Je však nezbytné uvědomit si stupeň, o němž uvažujeme. Budou-li např. v rámci obrany motostřelecké divize zasaženy jadernými údery větší kilotonáže dva prapory jednoho z pluků divize, bude divize i nadále bojeschopná; zasažený pluk bude mít svou bojeschopnost značně narušenu, nezasažené prapory budou bojeschopné a zasažené prapory zničeny nebo na delší dobu neschopné boje.

S. Voštera: Základem úspěchu vedení obrany je pohyblivost a manévrovost operační (bojové) sestavy spojená s účelným použitím jaderných zbraní a úpornou obranou klíčových prostorů. Organické spojení těchto základních prvků vytváří podmínky pro uchopení iniciativy obráncem.

Formy bojové činnosti v obraně budou různé — přes úporné obranné boje až k protiztečím (protiúderům) a rozhodné útočné činnosti. Z toho vyplývá, že celá nebo větší část bojových sestav bude při vedení obrany v pohybu, a to jak podél fronty, tak zejména z hloubky fronty. Zdlouhavé a pasívní boje k udržení terénních čar nebudou řešit hlavní cíle obrany.

Poměrně netypičtější obranný boj, po přechodu armády (svazku) do obrany, povedou vojska prvních sledů. Jsou v bezprostředním dotyku s nepřítelem a jejich hlavním cílem bude zpomalit a oslabit tempo útočícího nepřítele. Tato část sestavy musí plně využívat výhod terénu, možných ženijních úprav, zátarasů a paleb.

Nejdůležitější a rozhodné cíle obrany budou řešit hlavní uskupení bránících se vojsk typickou útočnou činností, zahájenou jadernými údery. Jádro hlavního uskupení budou tvořit druhé sledy a zálohy, rozmístěné v hloubce. Do nich je třeba vyčleňovat většinu sil, pohyblivých a vybavených účinnými palebnými prostředky.

Obranná operace armády končí, když vojska odrazí a zmaří útok nepřítele, zničí vklínivšího se nepřítele a obnoví útok v sestavě vojsk frontu. Není-li možno obnovit útok sestavou dříve se bránící armády, je třeba zabezpečit alespoň přechod do útoku tankovými svazky, které musí rychle útočit vpřed, aby se zmenšila vzniklá mezera mezi hlavními silami frontu, které pokračovaly v útočné operaci.

S. Průša: Kdy bránící se jednotka splní nebo nesplní úkol? Má-li bránící se jednotka „udržet prostor X“, pak neudržení tohoto prostoru je nesplněním úkolu. Je-li úkolem obrany „nedopustit proniknutí nepřítele do prostoru Y“, pak proniknutí nepřítele do daného prostoru zcela jednoznačně znamená, že obrana úkol nesplnila. Má-li divize v obraně „zastavit protiúder nepřítele a zabezpečit bok hlavního útočného uskupení armády“, není pro splnění úkolu rozhodující, kterou čáru v okamžiku zastavení protiúderu nepřítele zaujímá bránící se divize. Hlavní je, že nepřítel není schopen dále útočit, že mu obránce nedovolil proniknout do takové hloubky, v níž by mohl ohrožovat bok útočících hlavních sil.

6. Zásady organizace a vedení obrany na stupni armáda a divize musí zákonitě ovlivnit i praktickou přípravu vojsk. Co lze pokládat za hlavní úkoly v přípravě velitelů a štábů a v přípravě útvarů a jednotek?

S. Voštera: Obrana neřeší rozhodné cíle ničení nepřítele a nemůže zvrátit průběh ozbrojeného boje. Uchylujeme se k ní jen v nezbytných případech. Snažíme se, aby byla co nejkratší, protože je překážkou v plnění hlavních cílů ozbrojeného boje.

Nebylo by však správné zanedbávat přípravu velitelů a štábů i praktickou přípravu vojsk k vedení obrany. V celém systému přípravy musíme těmto otázkám věnovat jen tolik pozornosti, času a ná-

mahy, které jsou nezbytně nutné a odpovídají místu a úloze obrany v soudobém boji.

V perspektivních plánech bojové a operační přípravy je nutné počítat s některými tématy k osvojení a procvičování hlavních zásad obranné operace (boje) a vycházet přitom z pravděpodobných podmínek, ve kterých může naše armáda plnit dočasné obranné úkoly na středoevropském válčišti.

Rozhodně není možné orientovat naše

velitele a štáby na vedení rozsáhlých frontových obranných operací, jejichž vznik operační umění sice nevylučuje, ale v našich podmínkách nebudou pravděpodobně ani žádoucí.

Rovněž obranná operace vševojskové armády jako celku nebude pro nás typická. Oboustranné uskupení sil a rozhodné cíle obou stran vytvářejí reálné podmínky pro střetná sražení, v jejichž průběhu může současně, spěšně a dočasně přecházet vševojsková armáda částí sil do obrany. Tato situace a z ní vyplývající problémy budou příznačné při řešení obrany na operačním i taktickém stupni.

Proto bude třeba osvojit si potřebné zásady a zvládnout praktický přechod do obrany v průběhu střetného sražení, vedení aktivní a manévrové obrany, přípravou protiztečí a protiúderů s následujícím přechodem do útoku.

S. Průša: Hovoříme-li o zásadách vedení obrany, chci zdůraznit i otázku manévru pohybem. V praxi naší přípravy k obraně zdůrazňujeme např. manévry silami a prostředky z hloubky vlastní sestavy a manévry podél fronty (zesilování prvního sledu, protizteče, protiúderu apod.). Totéž nelze tvrdit o manévru silami a prostředky do hloubky vlastní sestavy, tedy o ústupu, ústupovém boji. Domnívám se, že není správný výklad našich řádů, který prakticky vede k negaci ústupového boje nebo boje na zdrženou (ať tuto činnost nazýváme jakým-koli termínem). V rámci našich cvičení se totiž velmi často setkáváme např. s úkolem divize: přejít do dočasné obrany, odrazit a zastavit útočící nepřátelské uskupení. Při rozehře situace ředitelstvím cvičení za určitý počet hodin boje se tato bránící divize octne v hloubce 10–15 km, kde se jí podaří nepřátelský postup zastavit. Jaký byl její boj, jak byl organizován, jak byl veden, to ani velitel, ani

štáb, ani útvary divize dostatečně necvičí. **Obranu ve všech možných formách musí naše vojska zvládnout právě tak kvalitně jako útok.** Ve střetných sraženích počátečního období války mohou být kterákoli divize a kterýkoli pluk dočasně přinuceny nepřítelem k obraně. Jakékoli podceňování obrany, jakékoli podceňování přípravy velitelů a štábů k obraně mohly by mít za následek neúspěch, porážku celé útočné operace. Válku nevyhraje ten, kdo obranu podceňuje a necvičí, ale ten, kdo ji výtečně ovládá, přinutí k ní nepřítele a sám se k ní přinutit nedá.

S. Cvrk: Štáby je třeba učit při vedení útočné operace organizovat a přijmout rozhodnutí k zaujetí obrany. Důležité je včas vydat jednotkám úkoly, aby přešly do obrany. Zkušenosti ze cvičení ukázaly, že **nejtěžším problémem je zavádění jednotek do přidělených úseků a pásem směrovými a styčnými důstojníky.** Velitelé a štáby se musí naučit co nejefektivněji využívat zbraní hromadného ničení. Přípravu vojsk nutno zaměřit k vedení boje ve svízelných podmínkách. Bránící se vojska budou mít daleko těžší situaci, než útočící. **V bezprostředních úkolech výcviku je třeba zdůraznit rychlý a smělý manévry při zkracování časů jaderých úderů, zkrácení palby dělostřelectva, nepřímou střelbu tankových útvarů na maximální dálky, boj s tanky všemi dostupnými prostředky.**

S. Greiner: Nejdůležitějším úkolem jednotek všech druhů vojsk i štábů je zvládnutí **plánování a organizování ženíjní úpravy terénu.** V současné době je na velmi nízké úrovni. Objektivními příčinami je časová náročnost i skutečnost, že cvičení s vojsky probíhají převážně v civilním sektoru, kde nejsou podmínky k důkladnému procvičení. Přesto však je třeba ve štábech tento úkol vždy plánovat a věnovat mu patřičnou pozornost, i když nejde vždy plně prakticky procvičit.